

УДК 37.034:378.14.015.62

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.17.342545>

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6228-6695>

ORCID <https://orcid.org/0009-0000-3379-9128>

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ

Олександр Лук'яненко,

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри культурології, філософії та музеєзнавства;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка;

Олександр Кіндяк,

аспірант кафедри культурології, філософії та музеєзнавства;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Актуальність дослідження зумовлена потребою формування високого рівня правової культури майбутніх фахівців у галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, бо ця категорія спеціалістів активно впливає на духовний розвиток суспільства, формування ціннісних орієнтирів і збереження культурної спадщини. В умовах сучасних трансформаційних процесів в Україні та світі особливої ваги набуває здатність гуманітаріїв і митців діяти у правовому полі, дотримуючись норм законодавства у сфері авторського права, культурної політики, свободи творчості, академічної доброчесності. Мета роботи полягає у визначенні змістових і методичних основ формування правової культури студентів гуманітарних спеціальностей, аналізі навчальних дисциплін, що забезпечують розвиток відповідних компетентностей, а також у виробленні рекомендацій для вдосконалення освітнього процесу. Методи дослідження включають аналіз нормативно-правової бази, педагогічну та методичну рефлексію, порівняльно-аналітичний підхід до оцінки змісту навчальних дисциплін, а також узагальнення педагогічного досвіду. Використано системний, міждисциплінарний і контекстуальний підходи. Основні результати дослідження свідчать, що правова культура формується як інтегральна якість, яка поєднує знання законодавства, уміння застосовувати його у практичних ситуаціях, а також правові цінності та внутрішні переконання особистості. З'ясовано, що ключову роль у цьому процесі відіграють навчальні дисципліни, які забезпечують комплексний розвиток у студентів навичок правомірної поведінки, критичного мислення, розуміння взаємозв'язку між правом і культурними процесами. Особливе значення мають інтерактивні методи навчання, міждисциплінарна інтеграція, а також залучення студентів до реальних кейсів у сфері авторського права та культурного менеджменту. Практична цінність роботи полягає у можливості використання результатів дослідження у розробці освітніх програм та методичних матеріалів для підготовки майбутніх культурологів, мистецтвознавців, педагогів та митців. Запропоновані підходи можуть сприяти підвищенню якості вищої освіти, вихованню правосвідомих громадян, здатних діяти відповідально у культурно-мистецькій сфері.

Ключові слова: вища освіта, національна правова культура, професійна підготовка, фахові компетентності, магістр, бакалавр, культура, мистецтво, гуманітарні науки.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві, що ґрунтується на принципах верховенства права, формування правової культури є важливим чинником професійного розвитку особистості незалежно від сфери її діяльності. Особливого значення ця проблема набуває в гуманітарній сфері. Фахівці, що представляють цю галузь знань, працюють у площині духовного виробництва, ціннісних орієнтацій, комунікації культур, збереження та трансляції культурної спадщини. Вони є посередниками між минулим і майбутнім, творцями

символічних смислів, що впливають на розвиток суспільства. Саме тому їхня правова культура не лише визначає якість професійної діяльності, а й впливає на загальний стан правосвідомості громадян.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що у сфері культури та гуманітарних наук надзвичайно важливою є правова компетентність: знання законодавства про інтелектуальну власність, авторське право, культурну спадщину, охорону пам'яток, функціонування мистецьких інституцій, свободу творчості, а також дотримання етичних і правових норм у взаємодії з суспільством. Формування правової культури таких фахівців є завданням освітнього процесу, професійної підготовки та соціальної практики.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності правової культури, визначенні особливостей її формування у фахівців галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки та характеристиці освітніх і соціальних механізмів, що забезпечують розвиток правової компетентності цієї категорії професіоналів.

Аналіз джерел і публікацій. Сучасний стан наукових досліджень у сфері формування правової культури фахівців галузі культури, мистецтва та гуманітарних наук демонструє значну міждисциплінарність та орієнтацію на поєднання правових, культурологічних і педагогічних підходів (Бухун, Грищенко, Кіндяк, 2024). В українській науковій традиції акцент робиться як на історичному вимірі підготовки культурологів, так і на сучасних викликах, пов'язаних із цифровізацією, європейською інтеграцією та глобалізаційними процесами (Штепа, 2023).

Значний внесок у вивчення історії становлення системи підготовки культурно-освітніх кадрів здійснила О. Чернявська, яка аналізує радянський досвід 1950-1980-х років і доводить, що культурно-просвітницька діяльність завжди вимагала правової грамотності, оскільки була пов'язана з організацією роботи культурних інституцій (Чернявська, 2020). Дослідження В. та В. Дмитренків підкреслює важливість соціокультурного проектування у професійній підготовці культуролога, наголошуючи на поєднанні культурної креативності з правовою регуляцією та управлінськими навичками (Дмитренко, Дмитренко, 2022).

У працях І. Гурової увага зосереджена на проблемах професійного становлення культуролога, зокрема у контексті формування етичних і правових компетентностей, без яких сучасний фахівець не може ефективно діяти (Гурова, 2017). Питання цифровізації культурної освіти досліджує О. Лук'яненко, який аналізує як новітні цифрові інструменти впливають на презентацію культури та актуалізують потребу в правовій грамотності у сфері інформаційної безпеки (Лук'яненко, 2023). Важливим напрямом досліджень є формування професійних компетентностей у процесі викладання спеціальних дисциплін. О. Лук'яненко, В. та В. Дмитренки розкривають механізми підготовки бакалаврів-культурологів, підкреслюючи значення інтеграції правових знань у навчальні програми (Лук'яненко, Дмитренко, Дмитренко, 2023). Аналогічну увагу до педагогічних технологій, що сприяють формуванню ціннісних орієнтацій і правової культури студентів гуманітарних спеціальностей, демонструє праця Л. Кравченко та Н. Карапузової (Кравченко, Карапузова 2009).

Європейський досвід та проблеми гармонізації культурної політики розглядають О. Котляр, І. Маринів і О. Трагнюк, які підкреслюють необхідність співпраці держав-членів ЄС у сфері охорони культурних цінностей, що неможливо без належного правового регулювання (Котляр, Маринів, Трагнюк, 2023). У цьому ж руслі перебувають дослідження О. Штепи, присвячені правовій ментальності українців у контексті європейських інтеграційних процесів та трансформації правових цінностей (Штепа, 2022).

Окрему увагу слід приділити працям В. Захарової, яка прямо аналізує формування правової культури магістрів публічного управління, що має багато спільного з підготовкою культурологів, оскільки в обох випадках ідеться про виховання правової свідомості майбутніх лідерів у сфері гуманітарних практик (Захарова, 2025). Паралельно дослідження К. Трошкіної розкриває проблеми правового регулювання діяльності наукових парків, що демонструє міжгалузевий характер проблематики формування правової культури, коли культурні інституції перетинаються з інноваційною та освітньою сферами (Трошкіна, 2021).

Формування правової культури гуманітаріїв є комплексним процесом, який неможливо розглядати у відриві від культурної політики, освітніх інновацій та глобальних інтеграційних тенденцій.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження обрано наукові публікації вітчизняних і зарубіжних авторів із правознавства, культурології, педагогіки та мистецтвознавства, а також нормативно-правові акти України й міжнародні документи у сфері культури й авторського права. Важливою емпіричною базою стали освітні програми українських закладів вищої освіти, що готують фахівців у галузі культури, мистецтва та гуманітарних наук. Для аналізу сучасних викликів використано приклади практичної діяльності культурних інституцій, професійних спілок і громадських організацій (зокрема, освітні програми «Культурологія» та «Культурологія та музеєзнавство» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка). Методологічною основою є міждисциплінарний підхід, який поєднує правовий, культурологічний та освітній аналіз. Використано метод порівняльного аналізу, що дозволив зіставити український досвід формування правової культури з європейськими й міжнародними практиками. Використано контент-аналіз нормативних документів і навчальних планів для з'ясування рівня інтеграції правових дисциплін у систему гуманітарної освіти. Метод системного узагальнення дав змогу розглядати правову культуру як комплексне явище, що поєднує знання, цінності та поведінку. У поєднанні ці матеріали та методи забезпечили багатовимірність і комплексність дослідження проблеми.

Виклад основного матеріалу. Правова культура розглядається науковцями як складне, багаторівневе явище, що поєднує знання, цінності, установки і поведінкові моделі, які забезпечують правомірну діяльність індивіда. Вона включає кілька компонентів: правові знання, що передбачають розуміння змісту й механізмів дії законодавства; правосвідомість, яка виражається у ставленні до права та оцінці його справедливості; правову поведінку, тобто реальні дії людини у сфері дотримання правових норм; і ціннісні орієнтації, коли право визнається фундаментальною цінністю демократичного життя. Для гуманітаріїв правова культура виступає інтегральною частиною професійної компетентності, яка забезпечує не лише формальне знання законів, а й уміння їх застосовувати у складних творчих та комунікаційних процесах, що часто вимагають балансування між правом на свободу творчості та обмеженнями, встановленими суспільством (Битяк, Яковлюк, 2012).

Специфіка діяльності фахівців у сфері культури та мистецтва зумовлює особливий характер їхніх правових потреб. Одним із головних вимірів тут є авторське право і суміжні права. Художники, музиканти, письменники, дизайнери, архітектори та інші митці мають знати основи захисту своїх творів, адже порушення авторських прав є доволі поширеним явищем у сучасному цифровому світі. Нерідко плагіат чи незаконне використання результатів творчості завдають шкоди не лише конкретному автору, а й підривають довіру до культурних інституцій загалом. Прикладом є численні судові справи щодо незаконного використання музичних творів у комерційних цілях або копіювання художніх образів без згоди автора. В умовах глобалізації й цифровізації культура стає вразливою, а отже, правова грамотність митців є необхідною умовою їхньої самореалізації (Коваленко, 2009).

Не менш важливою сферою є охорона культурної спадщини. Працівники музеїв, бібліотек, архівів, реставратори та культурні менеджери повинні орієнтуватися в законодавстві, що регулює питання збереження пам'яток, реставрації, музейного фонду, архівної справи. В Україні діють спеціальні закони, зокрема «Про охорону культурної спадщини», які вимагають від фахівців культури чіткого знання нормативної бази. Порушення цих норм може призвести до втрати унікальних артефактів, що мають не лише мистецьку, а й національну цінність (Культурна спадщина України, 2009).

Окремою проблемною площиною є співвідношення свободи творчості та правових обмежень. Конституція України гарантує свободу художньої діяльності, однак у реальній практиці вона може обмежуватися законодавством про захист суспільної моралі, запобігання поширенню мови ворожнечі, дискримінації чи пропаганди насильства. Це створює ситуацію постійного пошуку балансу між правом митця на самовираження та обов'язком дотримання прав інших громадян. Відомі випадки, коли мистецькі проекти викликали суспільні

суперечки і навіть судові розгляди, що підкреслює важливість правової культури як уміння знаходити компроміс у подібних ситуаціях.

Діяльність у сфері мистецького менеджменту також потребує глибоких правових знань. Організація концертів, виставок, фестивалів передбачає укладання договорів, дотримання фінансового й трудового законодавства, а також норм, що стосуються безпеки заходів і захисту прав споживачів. Без належної правової підготовки культурні інституції ризикують зіткнутися з фінансовими й репутаційними втратами.

Фахівці культури дедалі активніше залучаються до міжнародного співробітництва, що вимагає орієнтації у міжнародному праві, зокрема у конвенціях ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини, угодах про обіг культурних цінностей, правилах організації міжнародних виставок і гастролей. Знання таких документів дозволяє не лише уникати правових колізій, а й інтегрувати українську культуру у світовий контекст (Василенко, 2009).

Процес формування правової культури гуманітаріїв значною мірою залежить від освітнього середовища. Освіта у сфері культури та мистецтва повинна передбачати інтеграцію правових знань у навчальні програми. Це означає включення курсів з авторського права, культурного законодавства, міжнародного гуманітарного права, етики й професійної відповідальності. Важливим є міждисциплінарний підхід, коли правові дисципліни пов'язуються із фаховими курсами – мистецтвознавством, культурологією та історією мистецтва. Студенти повинні не лише вивчати абстрактні норми законів, а й працювати з конкретними кейсами, що імітують реальні ситуації: наприклад, розгляд справ про плагіат, аналіз правових наслідків організації виставки, визначення статусу культурних пам'яток. Такі методи сприяють розвитку практичних умінь і критичного мислення, що є складовою правової культури.

Важливу роль відіграють соціальні механізми розвитку правової культури. Такі культурні інституції як театри, музеї, бібліотеки, арт-центри стають майданчиками популяризації правових знань. Вони організовують просвітницькі заходи, публічні лекції, тематичні виставки, що акцентують на правах митців, проблемах культурної спадщини, свободі творчості. Значний вплив має медійне середовище, яке транслює знання про право у сфері культури через телепередачі, інтернет-проекти, соціальні мережі. Професійні асоціації, такі як спілки художників, письменників чи музикантів, також здійснюють функцію правової просвіти і захисту своїх членів, а правозахисні організації все частіше беруть участь у справах, пов'язаних із захистом свободи слова та культурних прав (Національні творчі спілки України).

Попри наявні механізми, процес формування правової культури гуманітаріїв стикається з низкою викликів. Однією з головних проблем є недостатня увага до правових дисциплін у навчальних планах мистецьких закладів. Нерідко вивчення права носить формальний характер, обмежується загальними лекціями без практичної складової. Це призводить до того, що випускники не готові до реальних викликів, пов'язаних із правовими аспектами професії. Ще однією проблемою є низький рівень правової обізнаності суспільства загалом і певний правовий нігілізм у молодіжному середовищі. Складність становить і динаміка розвитку цифрових технологій, які радикально змінюють правила поширення й використання культурних продуктів. Авторське право у сфері інтернету є надзвичайно складним і часто викликає колізії, які важко вирішити без міжнародної співпраці. Водночас митці та науковці гуманітарної сфери часто не мають ефективних механізмів захисту своїх прав у разі порушень, що породжує відчуття незахисності перед правовою системою. Наприклад, в Ужгородському національному університеті освітня програма «Культурологія» має лише один освітній компонент з правовим ухилом у VII семестрі («Теорія і практика охорони культурної спадщини») (Освітня програма «Культурологія» (УжНУ)). У Національному університеті «Києво-Могилянська академія» відсутні дисципліни з правової підготовки культуролога, якщо не брати до уваги теоретичні вибіркові курси «Політична культура» та «Культура та влада» (Освітня програма «Культурологія» (НаУКМА)).

В освітній програмі «Культурологія» Національного університету «Одеська політехніка» окремі предмети з правової освіти також відсутні (Освітня програма «Культурологія» (НУ «Одеська політехніка»).

У Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка підготовка культурологів здійснюється за програмами бакалаврату та магістратури. Навчальний процес тут зорієнтований не лише на формування загальнокультурної та професійної компетентності, а й на розвиток правової грамотності студентів. Це є надзвичайно важливим, оскільки правове поле у сфері культури постійно змінюється й потребує сучасного розуміння та вміння застосовувати норми законодавства на практиці.

У 2025 навчальному році для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Культурологія та музеєзнавство» вводиться нова навчальна дисципліна «Правові основи музейної та соціокультурної діяльності». Предмет є обов'язковим, обсяг складає 3 кредити ЄКТС (90 годин). Його поява у навчальному плані є закономірною відповіддю на суспільний запит: сучасний культуролог має не лише знати історію та теорію культури, а й уміти орієнтуватися у правових реаліях музейної, театральної, архівної та дизайнерської діяльності. Метою курсу «Правові основи музейної та соціокультурної діяльності» є забезпечення студентів цілісною системою знань про правове регулювання сфери культури, розвиток умінь тлумачити та застосовувати чинне законодавство, а також формування практичних навичок розв'язання правових колізій. Значна увага приділяється саме формуванню національної правової культури молоді, що дозволяє студентам усвідомити важливість дотримання закону як інструмента збереження та розвитку української культури. Тематика курсу охоплює широкий спектр питань: від загальних засад правового регулювання та державного управління культурною сферою до специфіки правового захисту авторських і суміжних прав, а також вивчення міжнародного досвіду нормативного забезпечення культурної діяльності (Освітня програма «Культурологія та музеєзнавство»).

Методи викладання курсу побудовані на принципах проблемного та дослідницького навчання. Це передбачає створення проблемних ситуацій, проведення дискусій, підготовку студентських наукових доповідей, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, формує навички аргументованого відстоювання позиції в межах правового поля, а також виховує повагу до закону. Правова культура формується не лише як теоретична обізнаність, а й як практична компетентність.

Формування правової культури культурологів у ПНПУ має наступність. Уже з 2020 року у магістратурі діє навчальна дисципліна «Правове забезпечення культурно-освітньої діяльності», яка є вибірковою та викладається у першому семестрі магістратури. Її обсяг складає 4 кредити ЄКТС (120 годин), а метою є системне вивчення законодавчого регулювання сфери культури та освіти в сучасній Україні. Зміст курсу структуровано на два модулі: «Правове регулювання сфери освіти» та «Правове забезпечення діяльності у сфері культури». Майбутні магістри отримують цілісне уявлення про правову базу, яка регулює культурно-освітній простір (Дмитренко, 2020).

У межах вивчення цієї дисципліни розглядаються конституційні основи культурно-освітньої діяльності, Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про культуру», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про музеї та музейну справу», а також низка підзаконних актів. Особлива увага приділяється питанням прав і свобод людини у сфері культури, забезпеченню національно-культурних і мовних потреб громадян, збереженню культурної спадщини. Важливо, що студенти-магістри вчать не лише знати законодавство, а й аналізувати його зміни, застосовувати правові акти в управлінській діяльності закладів культури, презентувати права та свободи у професійному середовищі.

У такий спосіб формування правової культури у студентів ПНПУ імені В. Г. Короленка здійснюється послідовно та системно. На бакалаврському рівні майбутні культурологи засвоюють базові знання та навички у сфері правового регулювання, що формує у них фундамент правової компетентності та національної свідомості. На магістерському рівні ці

знання поглиблюються й доповнюються умінням управляти правовими процесами у культурній сфері, що є необхідним для професійної діяльності керівників культурних інституцій, науковців і педагогів.

Вивчення дисципліни «Соціокультурні інститути та практики ЄС» у магістерській програмі «Культурологія» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка має особливе значення для формування у здобувачів не лише професійної компетентності, але й високого рівня національної правової культури. З одного боку, курс знайомить студентів з організаційними, соціальними та правовими механізмами функціонування культурної політики в Європейському Союзі, а з іншого – створює умови для критичного осмислення того, яким чином європейський досвід може інтегруватися у вітчизняний культурний і правовий простір. Таким чином, вивчення курсу стає своєрідною платформою, де відбувається поєднання знань про правові засади культурної діяльності в ЄС із завданням формувати національну ідентичність та українську правову свідомість (Лук'яненко, Дмитренко, 2024).

Передусім, дисципліна забезпечує розуміння основоположних принципів функціонування Європейського Союзу та його інституцій, зокрема Ради Європи, Європейського Парламенту, Європейської Комісії та Європейського Суду. Ознайомлення з їхньою діяльністю формує у студентів здатність бачити, як у правовий спосіб врегульовуються культурні відносини, як забезпечуються права і свободи громадян, включно з культурними правами, які в ЄС вважаються частиною «четвертого покоління прав людини». Для українських студентів-культурологів це має особливу вагу, адже дає змогу зіставляти вітчизняну систему правових норм у культурній сфері з європейськими моделями та усвідомлювати напрями, в яких українське законодавство потребує вдосконалення.

Важливим аспектом курсу є вивчення культурних прав і свобод у ЄС. Серед ключових документів, які розглядаються на заняттях, – «Хартія фундаментальних прав ЄС», «Європейська конвенція з прав людини», «Європейська хартія регіональних мов або мов меншин», «Рамкова конвенція про захист національних меншин» та інші міжнародні акти. Їхній аналіз дозволяє магістрам осягнути цінність багатокультурності, мультикультуралізму, принципів недискримінації та рівності прав, що є основою сучасного європейського суспільства. Перенесення цього досвіду в український контекст сприяє розширенню уявлень студентів про важливість захисту культурної спадщини та прав меншин і формує культуру правової толерантності, що є невід'ємною складовою правової культури нації.

Не менш значущою є увага до практики культурної дипломатії в ЄС. Під час опанування теми магістранти знайомляться з діяльністю таких авторитетних інституцій як Британська Рада, Французький Інститут, Гете-Інститут та інших культурних представництв, що сприяють міжкультурному діалогу, формуванню позитивного іміджу держав і поширенню демократичних цінностей. Для українського культуролога усвідомлення ролі культурної дипломатії виходить за рамки теоретичного знання: воно формує здатність застосовувати інструменти «м'якої сили» у майбутній професійній діяльності та розуміти, що правове регулювання культурних контактів є не лише юридичним, а й стратегічним інструментом національної безпеки та розвитку.

Особливе місце в курсі посідає тема охорони культурної спадщини в ЄС. Розгляд конвенцій про охорону архітектурної, археологічної, нематеріальної та світової спадщини демонструє, що в Європейському Союзі правові механізми є ключовими для забезпечення збереження культурного надбання. Для України, яка переживає виклики війни і руйнації культурних цінностей, це набуває подвійної ваги: студенти бачать приклади міжнародної співпраці та правових інструментів, які можуть бути залучені для відновлення та захисту національної спадщини. Таким чином, курс безпосередньо сприяє формуванню у студентів правової свідомості, орієнтованої на активний захист культурних прав в умовах глобальних викликів.

Методично дисципліна побудована так, щоб стимулювати не лише засвоєння знань, а й розвиток критичного мислення та навичок аналітичної роботи з документами. Лекції у

форматі проблемного викладу, семінари-дискусії, аналіз кейсів, робота з нормативними актами та участь у міні-дослідженнях забезпечують комплексний вплив на становлення правової культури студентів. Викладання англійською мовою додає ще один важливий вимір: майбутні культурологи вчаться працювати з оригінальними текстами міжнародних правових актів, розширюючи горизонти свого професійного світогляду та уникаючи спотворень у перекладах.

Змістовно курс «Соціокультурні інститути та практики ЄС» інтегрує правові, культурологічні та гуманітарні знання, створюючи синтетичну платформу для формування комплексної національної правової культури. Студенти вчаться усвідомлювати, що культурна політика ЄС не обмежується організацією мистецьких заходів чи підтримкою культурних програм, а передусім ґрунтується на правовій базі, яка гарантує рівність, свободу і право на культурне самовираження. Відтак вони отримують інструментарій для того, щоб у майбутньому сприяти розвитку українського суспільства як правової держави з міцними демократичними традиціями. Курс «Соціокультурні інститути та практики ЄС» сприяє формуванню національної правової культури через засвоєння принципів європейської культурної політики, через усвідомлення значення культурних прав і свобод і через вивчення практик культурної дипломатії та механізмів охорони спадщини. Усе це формує у студентів цілісне бачення правової культури як інтегральної складової професійної діяльності культуролога, спрямованої на захист і розвиток культурного простору України у діалозі з Європою.

Вивчення курсу «Сучасні стратегії культурної політики» відіграє у цьому процесі надзвичайно важливу роль, оскільки поєднує стратегічні підходи до культурної сфери з правовими основами культурних прав, свобод та обов'язків (Дмитренко, 2024).

Передусім, дисципліна створює інтелектуальний простір, у якому правова культура формується через ознайомлення студентів з базовими категоріями – «стратегія», «стратегічне мислення», «стратегічна політика». Знання стратегічних принципів дає можливість зрозуміти, що культурна політика не існує поза правовими рамками, адже будь-яка стратегія розвитку культури потребує нормативного закріплення. Саме тут закладаються основи правової свідомості: майбутні культурологи починають усвідомлювати значення закону як регулятора культурних процесів та як гарантії культурних прав.

Важливим етапом формування правової культури у межах цього курсу є вивчення теми «Культурна політика: мета, характеристика та інструменти». Студенти засвоюють, що політика в культурній сфері неможлива без правових механізмів – від ліцензування діяльності культурних інституцій до розробки індикаторів відкритості культурної політики. Вивчення інструментів культурної політики привчає здобувачів до правового мислення: вони вчаться розрізняти адміністративно-правові, фінансово-правові та організаційні засоби впливу на культурне середовище. Формується здатність не лише критично оцінювати існуючі правові норми, але й пропонувати нові, адаптовані до потреб суспільства.

Особливу цінність у формуванні правової культури має знайомство з основними моделями культурної політики, розробленими у світовій науці (А. Моль, Г. Шартран, К. Мак-Кафі, А. Хренов, А. Візанд). Ці моделі містять у собі різні ступені правового регулювання – від державоцентристського до ринково-ліберального. Порівнюючи їх, студенти вчаться розуміти співвідношення права і свободи у сфері культури, визначати баланс між контролем і свободою творчості. Це сприяє розвитку правової рефлексії та формує вміння критично ставитися до політики, що реалізується в тій чи іншій країні, зокрема й в Україні.

Зміст курсу передбачає також опрацювання міжнародних принципів культурної політики, закріплених у таких документах, як Декларація з політики в галузі культури (1982), Хартія про культуру Ради Європи (1997), План дій з культурної політики для розвитку (1998). Знайомство з ними виховує у студентів повагу до міжнародного права, розуміння ролі міждержавних угод у забезпеченні культурних прав і свобод. Це сприяє формуванню космополітичного, але водночас правового мислення: національна правова культура усвідомлюється у контексті глобальних культурних процесів.

Особливе місце у курсі посідає тема «Культурна політика України». Вона має фундаментальне значення для виховання правової культури, оскільки дозволяє студентам безпосередньо ознайомитися з базовими нормативними актами, що регулюють культурне життя держави: «Основами законодавства України про культуру» (1992), «Концепцією культурної політики України» (1992-1995), «Законом України «Про культуру» (2010), «Довгостроковою стратегією розвитку української культури – стратегією реформ» (2016). У процесі аналізу цих документів здобувачі освіти розвивають уміння працювати з правовими текстами, інтерпретувати їх, робити висновки щодо ефективності та прогалин у національній культурній політиці. Саме тут відбувається найтісніше поєднання культурологічних знань із правовими компетентностями.

Правова культура також формується через методику викладання дисципліни. Практичні заняття, кейс-аналіз, моделювання стратегій культурної політики дають студентам змогу застосовувати теоретичні знання в умовах, максимально наближених до реальних. Наприклад, розробка власної культурної стратегії регіону чи міста вимагає від студентів врахування правових норм, які регулюють діяльність культурних інституцій, захист прав на інтелектуальну власність, дотримання принципів культурної демократії. Правова культура стає не абстрактним поняттям, а практичною компетентністю.

Не менш важливим є вплив курсу на формування ціннісного виміру правової культури. Студенти засвоюють, що культурна політика ґрунтується на принципах культурної демократії, рівності доступу до культурних благ, визнання багатоманітності культурних ідентичностей. Це сприяє розвитку правових цінностей, таких як повага до прав людини, толерантність, рівноправність, що є основою не лише професійної діяльності, але й громадянської позиції майбутніх фахівців.

Курс «Сучасні стратегії культурної політики» є не лише освітнім компонентом професійної підготовки культурологів, але й потужним засобом виховання національної правової культури. Він дозволяє інтегрувати правові знання у сферу культурної діяльності, формує навички стратегічного мислення на основі правових принципів та сприяє становленню свідомих громадян, здатних розбудовувати правову, демократичну Україну. У результаті викладання дисципліни формується багаторівнева система правових знань, умінь і цінностей. Студенти отримують знання про нормативні документи, моделі та стратегії культурної політики, вчать застосовувати правові знання у процесі аналізу й планування культурних проєктів та засвоюють правові принципи демократичного суспільства. Така багатокомпонентність робить формування національної правової культури майбутніх культурологів у Полтавському національному педагогічному університеті комплексним і ефективним.

Актуальними є перспективи вдосконалення процесу формування правової культури. По-перше, необхідні освітні реформи, які передбачали б введення обов'язкових курсів із правової культури для всіх гуманітарних і мистецьких спеціальностей. По-друге, потрібне практико-орієнтоване навчання, що включає моделювання судових процесів, аналіз конкретних кейсів, роботу з юридичними документами. По-третє, важливо орієнтуватися на міжнародний досвід, зокрема на європейські програми правової освіти у сфері культури. По-четверте, в умовах цифровізації слід розвивати цифрову правову грамотність, яка передбачає навички правомірного використання цифрових ресурсів, захисту даних, дотримання авторських прав в інтернет-просторі. Нарешті, варто поєднувати правову культуру з етичними стандартами професії, адже культура і мистецтво завжди пов'язані з моральними виборами, а правові й етичні норми разом формують основу відповідальної діяльності.

Формування правової культури фахівців галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки є багатогранним і складним процесом, що поєднує освітню, соціальну, інституційну та особистісну складові. Високий рівень правової культури забезпечує не лише правомірну й ефективну професійну діяльність, а й сприяє становленню громадянського суспільства, утвердженню демократичних цінностей і розвитку духовного простору нації. Гуманітарії та митці завдяки своїй діяльності мають унікальну місію – формувати правові й

моральні орієнтири суспільства, впливати на правосвідомість громадян через культурні практики та символічні форми. Тому розвиток правової культури в гуманітарній сфері слід розглядати не лише як індивідуальне завдання, а й як стратегічну мету держави, спрямовану на зміцнення правопорядку, інтеграцію України у світовий культурний і правовий простір та забезпечення сталого розвитку демократичного суспільства.

Формування правової культури у фахівців гуманітарних спеціальностей сьогодні є одним із ключових завдань вищої освіти України. Особливого значення ця проблема набуває у підготовці культурологів, адже саме вони покликані не лише зберігати та популяризувати культурні надбання нації, а й організовувати соціокультурні процеси відповідно до чинного законодавства. В умовах євроінтеграційних прагнень нашої держави національна правова культура повинна стати підґрунтям професійної діяльності фахівців, які працюють у сфері культури, мистецтва та гуманітарних наук.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу з'ясувати сутність та багатовимірність формування правової культури майбутніх фахівців галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки. Правова культура не зводиться лише до знання законодавчих норм, а тлумачиться інтегральною характеристикою особистості, яка поєднує правові знання, ціннісні орієнтири, професійну етику та здатність до практичного застосування правових механізмів у культурно-мистецькій сфері. Її формування потребує системного підходу, де взаємодіють навчальні дисципліни правознавчого, культурологічного, мистецтвознавчого та педагогічного спрямування.

Науково-методичний аналіз дисциплін з освітньої програми підготовки культурологів у Полтавському національному педагогічному університеті свідчить, що кожна з них відіграє унікальну роль у розбудові правової культури студентів. Елементи правознавства забезпечують фундаментальні знання про правову систему та формує уявлення про нормативне регулювання культурної діяльності. Культурологічні блоки інтегрують правові знання у ширший соціокультурний контекст, допомагає осмислити взаємозв'язок права й культури. Мистецтвознавчі дисципліни виявляють прикладні аспекти правового захисту культурних цінностей та інтелектуальної власності. Педагогічні блоки дають інструменти для формування ціннісних установок і морально-правових орієнтирів майбутніх фахівців.

Змістовний аналіз підтвердив, що інтеграція цих дисциплін дозволяє сформувати у студентів цілісний комплекс правових компетентностей, що відповідає специфіці їхньої професійної діяльності. Йдеться не лише про володіння правовими знаннями, а й про здатність використовувати їх для захисту культурної спадщини, організації мистецьких процесів, етичної взаємодії у творчих колективах, реалізації культурних проєктів. Правова культура в гуманітарній освіті постає як стратегічний чинник професійної готовності майбутніх діячів культури та мистецтва.

Водночас дослідження виявило низку перспективних напрямів для подальшого розвитку теми. Серед них: удосконалення методик викладання правових дисциплін із урахуванням інноваційних технологій навчання; розробка міждисциплінарних курсів на перетині права та мистецтва; створення практикоорієнтованих моделей формування правової культури у творчих колективах; вивчення зарубіжного досвіду інтеграції правової підготовки у сфері культури. Окремої уваги потребує дослідження впливу цифровізації та глобалізації на трансформацію правової культури в гуманітарній галузі.

Подяки. Автори висловлюють щирі вдячність колегам кафедри культурології, філософії та музеєзнавства ПНПУ імені В.Г. Короленка за методичні консультації та конструктивні дискусії, які сприяли поглибленню змісту дослідження. Вдячність висловлюється адміністрації університету за створення сприятливих умов для проведення наукових пошуків. Особливе визнання заслуговує бібліотечний відділ, який забезпечив доступ до необхідних джерел та сучасних наукових публікацій. Автори висловлюють вдячність здобувачам першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальності 034 «Культурологія», які брали участь в обговореннях та надавали практичні приклади для аналізу. Слова подяки спрямовані також рецензентам за уважне читання та слушні поради, що сприяли покращенню наукової аргументації.

ЛІТЕРАТУРА

- Бакланова, Н. М. (2016). Формування правової компетентності майбутніх учителів. *Освітнологічний дискурс*, 2, 115-124. Взято з <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/372/318/993>.
- Битяк, Ю. П., Яковлюк, І. В. (2007). *Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: монографія*. Харків: Право.
- Бухун, А., Грищенко, Л., Кіндяк, О. (2004). Правова культура як вагомий аспект неперервної гуманітарної підготовки фахівців. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*, 16, 143-152.
- Василенко, В. О. (2009). Збереження нематеріальної культурної спадщини як один з важливих напрямків діяльності СНД краю в ЮНЕСКО. *Гілея*, 26. Взято з http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2009_26/Gileya26/I13_doc.pdf
- Гурова, І. (2017). Проблеми професійного становлення культуролога. *Науковий вісник інституту професійно-технічної освіти НАПН України*, 13, 145-151.
- Дмитренко, В. А. (2020). *Робоча програма навчальної дисципліни «Праве забезпечення культурно-освітньої діяльності» підготовки здобувачів освітнього ступеня магістра за спеціальністю 034 Культурологія*. Полтава: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка.
- Дмитренко, В. А. (2024). *Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні стратегії культурної політики» підготовка здобувачів освітнього ступеня магістра за спеціальністю 034 Культурологія*. Полтава: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка.
- Дмитренко, В. І., Дмитренко, В. А. (2022). «Соціокультурне проєктування» у системі професійної підготовки культуролога. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*, 12, 46-53.
- Захарова, В. (2025). Формування правової культури управлінців публічного управління в рамках освітнього процесу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3 (143), 69-78.
- Кафедра культурології, філософії та музеєзнавства Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: офіційний сайт*. Взято з <https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/holovna-storinka?authuser=0>
- Коваленко, Н. Ю. (2009). *Формування правосвідомості і правової культури студентів в Україні*. (Автореф. дис. канд. юрид. наук). Київ.
- Костюкова, А. Н. (2020). *Господарсько-правове регулювання театральнo-концертної діяльності*. (Автореф. дис. канд. юрид. наук). Одеса.
- Котляр, О. І., Маринів, І. І., Трахнюк, О. Я. (2023). Співробітництво держав-членів Європейського Союзу у сфері охорони культурних цінностей: становлення та розвиток. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право*, 75 (3), 179-184.
- Кравченко, Л. М., Степаненко, М. І. (2014). Культурологічна освіта в Полтавському педагогічному університеті: теоретичні засади і досвід. *Імідж сучасного педагога*, 10, 3-7.
- Кравченко, Л., Карапузова, Н. (2009). Культурологічна освіта на зламі епохи: теоретичні й практичні аспекти (про створення Полтавської регіональної культурологічної школи). *Імідж сучасного педагога*, 5, 3-6.
- Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: зб. офіц. док.* (2002) Київ: Істина.
- Литвиненко, А. (2022). Інформаційні технології у професійній діяльності культуролога. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 51, 580-585.
- Лук'яненко, О. В. (2023). Цифрові інструменти вивчення та презентації культури: досвід, проблеми, перспективи. *Прикладна креатологія*, 1, 37-39.
- Лук'яненко, О. В., Дмитренко, В. А. (2024). *Робоча програма навчальної дисципліни «Соціокультурний інститут та практики ЄС» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з освітньої програми «Культурологія» за*

спеціальністю 034. Культурологія. Полтава: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка.

- Лук'яненко, О. В., Дмитренко, В. А., Дмитренко, В. І. (2023). Формування фахових компетентностей бакалавра-культуролога в процесі вивчення дисциплін професійної підготовки. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*, 13, 87-94.
- Лук'яненко, О., Винничук, Р. (2022). Традиційні та інноваційні педагогічні технології формування цінностей магістрів гуманітарної галузі у процесі професійної підготовки. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*, 12, 24-33.
- Національний класифікатор України: Класифікатор професій ДК 003:2010. (2010). Взято з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
- Національні творчі спілки України: перспективи участі в культурній політиці: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. Взято з <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/nacionalni-tvorchi-spilki-ukraini-perspektivi-uchasti-v>
- Освітньо-професійна програма «Культурологія» другого (магістрського) рівня вищої освіти за спеціальністю 034 Культурологія галузі знань 03 Гуманітарні науки. (2024). Полтава. Взято з <https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-magistr/op-magistr-2024>
- Освітньо-професійна програма «Культурологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 034 Культурологія галузі знань 03 Гуманітарні науки. (2024). Полтава. Взято з <https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-bakalavr/op-bakalavr-2024>
- Освітня програма «Культурологія та музеєзнавство» (ПНПУ). Взято з <https://surl.lu/yvbrbr>
- Освітня програма «Культурологія» (НаУКМА). Взято з <https://www.ukma.edu.ua/ects/index.php/fgn/159-2018-06-13-07-01-47/bpkulturologiya/251-2018-11-01-09-31-43>
- Освітня програма «Культурологія» (НУ «Одеська політехніка»). Взято з https://op.edu.ua/sites/default/files/files/opscans/pidpysanyy_bac-034-0_kulturologiya_id_50621_2024.pdf [укр.]
- Освітня програма «Культурологія» (УжНУ). Взято з <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/program/64/kulturologiya>
- Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 034 «Культурологія» для другого (магістрського) рівня вищої освіти. (2020). Взято з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/06/17/034%20Kulturolohiya%20mahistr.pdf>
- Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 034 «Культурологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. (2020). Взято з <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/034-Kulturolohiya-bakalavr.28.07-1.pdf>
- Торяник, В. М., Хрідочкін, А. В., Джинджоян, В. В. (2024). *Основи музеєзнавства* : навч. посіб. Київ: Каравела.
- Трошкіна, К. Є. (2021). Правове регулювання діяльності наукових парків в Україні. *Наукові записки. Право*, 10, 33-36.
- Чернявська, О. В. (2020). Підготовка фахівців з культурно-просвітницької роботи в середніх спеціальних навчальних закладах України (50-ті – кінець 80-тих років ХХ ст.). *Імідж сучасного педагога*, 1 (190), 61-64.
- Штепа, О. (2022). Європейські цінності як чинник трансформації правової ментальності українського етносу: державотворчий дискурс. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, 39, 108-112.
- Штепа, О., Коваленко, С. (2024). Громадянське суспільство в системі гарантування прав та свобод людини і громадянина. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 1, 28-32.
- Kravchenko, L., Bilyk, N., Onipko, V., Plachynda, T., & Zavitrenko, A. (2021). Professional Mobility of the Manager of a Secondary Education Institution as the Basis of His or Her Self-Development. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13 (1). 417-430.

- Kulyk, Y., Kravchenko, L., Blyzniuk, M., Chystiakova, L., Orlova, N., & Bukhun, A. (2022). Pedagogical technologies for competent training of teachers in Ukrainian professional education. *International Journal of Education and Information Technologies*, 16, 29-38.
- Shtepa, O., Kovalenko, S., Koban, O., Holovko, O., & Aksyonova, V. (2023). Socio-philosophical analysis of Ukrainian legal mentality in the context of European integration processes. *Cuestiones Políticas*, 41 (76), 378-399.
- Vynnychuk, R., Bakka, T., Bohomaz, O., Krupina, L., & Snigovska, O. (2022). The Process of Developing Media Competence of the Personality by Means of Humanities. *International Journal of Computer Science & Network Security(IJCSNS)*, 6, 531-541.
- Vynnychuk, R., Marynets, N., Marynchenko, H., Voloshchuk, H., & Voropayeva, T. (2022). Hybrid Education in the Context of the Covid-19 Pandemic: *Peculiarities of Training Humanitarian Specialists*. *Journal of Curriculum and Teaching*, 11 (9: Special Issue), 30-34.
- Vynnychuk, R., Terekhovska, O., Vasenko, V., Babak, G., & Protas, O. (2022). Pedagogy of partnership in modern higher education. *Ad Alta: Journal Of Interdisciplinary Research*, 12 (2), 48-52.

REFERENCES

- Baklanova, N. M. (2016). Formuvannia pravovoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv [Formation of legal competence of future teachers]. *Osvitohichnyi diskurs [Educational discourse]*, 2, 115-124. Retrieved from <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/372/318/993> [in Ukrainian].
- Bukhun, A., Hryshchenko, L., & Kindiak, O. (2004). Pravova kultura yak vahomyi aspekt neperervnoi humanitarnoi pidhotovky fakhivtsiv [Legal culture as an important aspect of continuous humanitarian training of specialists]. *Ukrainska profesiina osvita = Ukrainian Professional Education*, 16, 143-152 [in Ukrainian].
- Bytiak, Yu. P., & Yakovliuk, I. V. (2007). *Pravova kultura v umovakh stanovlennia hromadianskoho suspilstva [Legal culture in the context of the formation of civil society]: monohrafiia*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
- Cherniavska, O. V. (2020). Pidhotovka fakhivtsiv z kulturno-prosvitnytskoi roboty v serednikh spetsialnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (50-ti – kinets 80-tykh rokiv XX st.) [Training of specialists in cultural and educational work in secondary specialized educational institutions of Ukraine (1950s – late 1980s)]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 1 (190), 61-64 [in Ukrainian].
- Dmytrenko, V. A. (2020). *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Prave zabezpechennia kulturno-osvitnoi diialnosti» pidhotovky здobuvachiv osvitnoho stupenia mahistra za spetsialnistiu 034 Kulturolohiia [Work program of the academic discipline «Legal support of cultural and educational activities» for the training of candidates for a master's degree in the specialty 034 Culturology]*. Poltava: Poltavskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Dmytrenko, V. A. (2024). *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Suchasni stratehii kulturnoi polityky» pidhotovka здobuvachiv osvitnoho stupenia mahistra za spetsialnistiu 034 Kulturolohiia [Working program of the academic discipline «Modern Strategies of Cultural Policy» preparation of candidates for a master's degree in the specialty 034 Culturology]*. Poltava: Poltavskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Dmytrenko, V. I., & Dmytrenko, V. A. (2022). «Sotsiokulturne proektuvannia» u systemi profesiinoy pidhotovky kulturoloha [«Sociocultural design» in the system of professional training of a cultural scientist]. *Ukrainian professional education = Ukrainska profesiina osvita*, 12, 46-53 [in Ukrainian].
- Hurova, I. (2017). Problemy profesiinoho stanovlennia kulturoloha [Problems of professional development of a cultural scientist]. *Naukovyi visnyk instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity*

- NAPN Ukrainy [Scientific Bulletin of the Institute of Vocational and Technical Education of the National Academy of Sciences of Ukraine]*, 13, 145-151 [in Ukrainian].
- Kafedra kulturolohii, filosofii ta muzeieznavstva Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka [Department of Culturology, Philosophy and Museology of Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko]: ofitsiinyi sait.* Retrieved from <https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/holovna-storinka?authuser=0> [in Ukrainian].
- Kostiukova, A. N. (2020). *Hospodarsko-pravove rehuliuвання teatralno-kontsertnoi diialnosti [Economic and legal regulation of theatrical and concert activities]*. (Extended abstract of PhD diss.). Odesa [in Ukrainian].
- Kotliar, O. I., Maryniv, I. I., & Trakhniuk, O. Ya. (2023). Spivrobotnytstvo derzhav-chleniv Yevropeiskoho Soiuzu u sferi okhorony kulturnykh tsinnosti: stanovlennia ta rozvytok [Cooperation between the Member States of the European Union in the field of protection of cultural property: formation and development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Pravo [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law]*, 75 (3), 179-184 [in Ukrainian].
- Kovalenko, N. Yu. (2009). *Formuvannia pravosvidomosti i pravovoi kultury studentiv v Ukraini [Formation of legal awareness and legal culture of students in Ukraine]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
- Kravchenko, L. M., & Stepanenko, M. I. (2014). Kulturolohichna osvita v Poltavskomu pedahohichnomu universyteti: teoretychni zasady i dosvid [Cultural education at Poltava Pedagogical University: theoretical foundations and experience]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 10, 3-7 [in Ukrainian].
- Kravchenko, L., & Karapuzova, N. (2009). Kulturolohichna osvita na zlami epokhy: teoretychni y praktychni aspekty (pro stvorennia Poltavskoi rehionalnoi kulturolohichnoi shkoly) [Culturological education at the turn of the era: theoretical and practical aspects (on the creation of the Poltava Regional Culturological School)]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 5, 3-6 [in Ukrainian].
- Kravchenko, L., Bilyk, N., Onipko, V., Plachynda, T., & Zavitrenko, A. (2021). Professional Mobility of the Manager of a Secondary Education Institution as the Basis of His or Her Self-Development. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13 (1). 417-430.
- Kulturna spadshchyna Ukrainy. Pravovi zasady zberezhenia, vidtvorennia ta okhorony kulturno-istorychnoho seredovyshcha [Cultural heritage of Ukraine. Legal principles of preservation, reproduction and protection of the cultural and historical environment]: zb. ofits. dok. (2002)* Kyiv: Istyna [in Ukrainian].
- Kulyk, Y., Kravchenko, L., Blyzniuk, M., Chystiakova, L., Orlova, N., & Bukhun, A. (2022). Pedagogical technologies for competent training of teachers in Ukrainian professional education. *International Journal of Education and Information Technologies*, 16, 29-38.
- Luk'ianenko, O. V. (2023). Tsyfrovi instrumenty vyvchennia ta prezentatsii kultury: dosvid, problemy, perspektyvy [Digital tools for studying and presenting culture: experience, problems, prospects]. *Prykladna kreatolohiia [Applied Creatology]*, 1, 37-39 [in Ukrainian].
- Luk'ianenko, O. V., & Dmytrenko, V. A. (2024). *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Sotsiokulturnyi instytut ta praktyky YeS» pidhotovky zdobuvachiv drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity z osvitnoi prohramy «Kulturolohii» za spetsialnistiu 034 Kulturolohii [Working program of the academic discipline «Socio-cultural Institute and EU practices» for the training of applicants for the second (master's) level of higher education in the educational program «Cultural Studies» in the specialty 034. Cultural Studies]*. Poltava: Poltavskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Luk'ianenko, O. V., Dmytrenko, V. A., & Dmytrenko, V. I. (2023). Formuvannia fakhovykh kompetentnosti bakalavra-kulturoloha v protsesi vyvchennia dystsyplin profesiinoi pidhotovky [Formation of professional competencies of a bachelor of cultural studies in the process of studying professional training disciplines]. *Ukrainian professional education = Ukrainska profesiina osvita*, 13, 87-94 [in Ukrainian].

- Luk'ianenko, O., & Vynnychuk, R. (2022). Tradytsiini ta innovatsiini pedahohichni tekhnolohii formuvannia tsinnosti mahistriv humanitarnoi haluzi u protsesi profesiinnoi pidhotovky [Traditional and innovative pedagogical technologies for the formation of values of masters in the humanities in the process of professional training]. *Ukrainian professional education = Ukrainska profesiina osvita*, 12, 24-33 [in Ukrainian].
- Lytvynenko, A. (2022). Informatsiini tekhnolohii u profesiinii diialnosti kulturoloha [Information technologies in the professional activities of a cultural scientist]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues in the humanities]*, 51, 580-585 [in Ukrainian].
- Natsionalni tvorchy spilky Ukrainy: perspektyvy uchasti v kulturnii politytsi: analitychna zapyska. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen [National Creative Unions of Ukraine: Prospects for Participation in Cultural Policy]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/nacionalni-tvorchy-spilki-ukraini-perspektivi-uchasti-v> [in Ukrainian].
- Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy: Klasyfikator profesii DK 003:2010 [National Classifier of Ukraine: Classifier of Occupations DK 003:2010]. (2010). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>. [in Ukrainian].
- Osvitnia prohrama «Kulturolohii ta muzeieznastvo» (PNPU) [Educational program «Culturology and Museology» (PNPU)]. Retrieved from <https://surl.lu/yvbrbr>
- Osvitnia prohrama «Kulturolohii» (NaUKMA) [Educational program «Culturology» (NaUKMA)]. Retrieved from <https://www.ukma.edu.ua/ects/index.php/fgn/159-2018-06-13-07-01-47/bpkulturologiya/251-2018-11-01-09-31-43> [in Ukrainian].
- Osvitnia prohrama «Kulturolohii» (NU «Odeska politehnika») [Educational program «Culturology» (National University «Odesa Polytechnic»)]. Retrieved from https://op.edu.ua/sites/default/files/files/opscans/pidpysanyy_bac-034-0_kulturologiya_id_50621_2024.pdf [in Ukrainian].
- Osvitnia prohrama «Kulturolohii» (UzhNU) [Educational program «Cultural Studies» (UzhNU)]. Retrieved from <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/program/64/kulturologiya> [in Ukrainian].
- Osvitno-profesiina prohrama «Kulturolohii» druhoho (mahistrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 034 Kulturolohii haluzi znan 03 Humanitarni nauky [Educational and professional program «Cultural Studies» of the second (master's) level of higher education in the specialty 034 Culturology, field of knowledge 03 Humanities]. (2024). Poltava. Retrieved from [https:// sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-mahistr/op-mahistr-2024](https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-mahistr/op-mahistr-2024) [in Ukrainian].
- Osvitno-profesiina prohrama «Kulturolohii» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 034 Kulturolohii haluzi znan 03 Humanitarni nauky [Educational and professional program «Cultural Studies» of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 034 Culturology, field of knowledge 03 Humanities]. (2024). Poltava. Retrieved from [https:// sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-bakalavr/op-bakalavr-2024](https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-bakalavr/op-bakalavr-2024) [in Ukrainian].
- Shtepa, O. (2022). Yevropeiski tsinnosti yak chynnyk transformatsii pravovoi mentalnosti ukraïnskoho etnosu: derzhavotvorchyi dyskurs [European values as a factor in the transformation of the legal mentality of the Ukrainian ethnic group: state-building discourse]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii [Current problems of philosophy and sociology]*, 39, 108-112 [in Ukrainian].
- Shtepa, O., & Kovalenko, S. (2024). Hromadianske suspilstvo v systemi harantuvannia prav ta svobod liudyny i hromadianyna [Civil society in the system of guaranteeing human and citizen rights and freedoms]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii [Current problems of domestic jurisprudence]*, 1, 28-32 [in Ukrainian].
- Shtepa, O., Kovalenko, S., Koban, O., Holovko, O., & Aksyonova, V. (2023). Socio-philosophical analysis of Ukrainian legal mentality in the context of European integration processes. *Cuestiones Políticas*, 41 (76), 378-399.

- Standart vyshchoi osvity Ukrainy za spetsialnistiu 034 «Kulturolohiia» dlia druhoho (mahistrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Standard of higher education of Ukraine in the specialty 034 «Cultural Studies» for the second (master's) level of higher education]*. (2020). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/06/17/034%20Kulturolohiya%20mahistr.pdf> [in Ukrainian].
- Standart vyshchoi osvity Ukrainy za spetsialnistiu 034 «Kulturolohiia» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Standard of higher education of Ukraine in the specialty 034 «Cultural Studies» for the first (bachelor's) level of higher education]*. (2020). Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/034-Kulturolohiya-bakalavr.28.07-1.pdf>. [in Ukrainian].
- Torianyk, V. M., Khridochkin, A. V., & Dzhyndzhoian, V. V. (2024). *Osnovy muzeieznavstva [Fundamentals of Museology]*: navch. posib. Kyiv: Karavela [in Ukrainian].
- Troshkina, K. Ye. (2021). Pravove rehuliuвання diialnosti naukovykh parkiv v Ukraini [Legal regulation of the activities of science parks in Ukraine]. *Naukovi zapysky. Pravo [Scientific notes. Law]*, 10, 33-36 [in Ukrainian].
- Vasylenko, V. O. (2009). Zberezhennia nematerialnoi kulturnoi spadshchyny yak odyin z vazhlyvykh napriamkiv diialnosti SND kraiu v YuNESKO [Preservation of intangible cultural heritage as one of the important areas of activity of the CIS region in UNESCO]. *Hyleia [Hylea]*, 26. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2009_26/Gileya26/I13_doc.pdf [in Ukrainian].
- Vynnychuk, R., Bakka, T., Bohomaz, O., Krupina, L., & Snigovska, O. (2022). The Process of Developing Media Competence of the Personality by Means of Humanities. *International Journal of Computer Science & Network Security(IJCSNS)*, 6, 531-541.
- Vynnychuk, R., Marynets, N., Marynchenko, H., Voloshchuk, H., & Voropayeva, T. (2022). Hybrid Education in the Context of the Covid-19 Pandemic: *Peculiarities of Training Humanitarian Specialists*. *Journal of Curriculum and Teaching*, 11 (9: Special Issue), 30-34.
- Vynnychuk, R., Terekhovska, O., Vasenko, V., Babak, G., & Protas, O. (2022). Pedagogy of partnership in modern higher education. *Ad Alta: Journal Of Interdisciplinary Research*, 12 (2), 48-52.
- Zakharova, V. (2025). Formuvannia pravovoi kultury upravlintsiv publichnoho upravlinnia v ramkakh osvitnoho protsesu [Formation of legal culture of public administration managers within the educational process]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 3 (143), 69-78 [in Ukrainian].

LEGAL CULTURE AS AN ELEMENT OF THE PROFESSIONAL CULTURE OF SPECIALISTS

Oleksandr Lukianenko,

Doctor of Historical Sciences, Professor,
Head of the Department of Cultural Studies, Philosophy, and Museology;
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University;

Oleksandr Kindyak,

Postgraduate Student, Department of Cultural Studies, Philosophy, and Museology,
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

The relevance of the study is determined by the need to develop a high level of legal culture among future specialists in the field of Culture, Arts, and Humanities, as this category of specialists actively influences the spiritual development of society, the formation of value orientations, and the preservation of cultural heritage. In the context of the current transformation processes in Ukraine and the world, the ability of humanities scholars and artists to operate within the legal framework, complying with the norms of legislation in the field of copyright, cultural policy, freedom of

creativity, and academic integrity, is of particular importance. The aim of the work is to determine the content and methodological foundations for the formation of a legal culture among students of humanities, to analyze academic disciplines that ensure the development of relevant competencies, and to develop recommendations for improving the educational process. Research methods include analysis of the regulatory and legal framework, pedagogical and methodological reflection, a comparative and analytical approach to assessing the content of academic disciplines, and generalization of pedagogical experience. Systemic, interdisciplinary, and contextual approaches were used. The main results of the study show that legal culture is formed as an integral quality that combines knowledge of legislation, the ability to apply it in practical situations, as well as legal values and internal convictions of the individual. It has been established that academic disciplines play a key role in this process, ensuring the comprehensive development of students' skills in lawful behavior, critical thinking, and understanding the relationship between law and cultural processes. Interactive teaching methods, interdisciplinary integration, and the involvement of students in real-life cases in the field of copyright and cultural management are of particular importance. The practical value of the work lies in the possibility of using the research results in the development of educational programs and methodological materials for training future cultural experts, art historians, teachers, and artists. The proposed approaches can contribute to improving the quality of higher education and educating law-abiding citizens who are able to act responsibly in the cultural and artistic sphere.

Keywords: *higher education, national legal culture, professional training, professional competencies, master's degree, bachelor's degree, culture, art, humanities.*

Надійшла до редакції 03.05.2025 р.